

מערך שיעור – טיפול בעציצים

מטרת השיעור:

הכרת יסודות ההלכה לגבי טיפול בעציצים בשמיטה:

- דין עציץ מנותק
- דין גידול צמח בבית
- דין עציץ מנותק בבית

מקורות מרכזיים:

א. דיני העציצים בשבת דומים לדיני עציצים בשמיטה:

בשבת

קטיף פרח מעציץ נקוב אסור מהתורה
קטיף פרח מעציץ שאינו נקוב אסור מדרבנן .

בשמיטה (אותו דין)

גידול צמח בעציץ נקוב אסור מהתורה
גידול צמח בעציץ שאינו נקוב אסור מדרבנן

ב. עציץ נקוב

צמח הגדל בעציץ נקוב נחשב לגדל בקרקע, אסור מהתורה לשתול בשמיטה בעציץ נקוב, ומותר לעשות בצמחים הגדלים בעציץ נקוב רק מלאכות שיש בהן צורך קיומי לצמחים.
מהו עציץ נקוב שנחשב כמחובר לקרקע? אחד מעציצים אלו:

1. עציץ המונח על האדמה ויש בו נקב קטן בתחתית או בצד
2. עציץ המונח על האדמה ועשוי מחומר חדיר למים
3. עציץ קבוע בקרקע
4. עציץ גדול מאוד- אי אפשר לטלטלו
5. עציץ שהעלים של הצמח סוככים מעל הקרקע

ג. עציץ שאינו נקוב

אסור מדרבנן לגדל בשמיטה בעציץ נקוב, ומותר לעשות בצמחים הגדלים בעציץ נקוב רק מלאכות שיש בהן צורך קיומי לצמחים.

מהו עציץ שאינו נקוב?

1. עציץ המונח על האדמה ללא נקב העשוי מחומר שאינו חדיר למים, לא כבד - אפשר לטלטלו, והעלים של הצמח אינן סוככים על הקרקע .
2. עציץ מנוקב שיש מחיצה שאינה לחדירה למים בין העציץ לבין הקרקע והוא לא כבד (אפשר לטלטלו).

ד. צמח הגדל בתוך בית על הקרקע

תלמוד ירושלמי מסכת ערלה פרק א סוף ה"ב
ר' יוחנן בשם ר' ינאי אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה ופטור מן המעשרות דכתיב "עשר תעשר את כל תבואת
זרעך היוצא השדה". ובשביעית צריכה דכתיב ושבתה הארץ שבת לה, וכתיב שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור.
(לשון "ושבתה הארץ" כוללת כל פיסת קרקע, גם זו שבתוך בית, לעומת זאת הלשון "שדך לא תזרע" כוללת דווקא
שדה ולא בית).
מסקנה: גידול צמח בתוך בית בקרקע ספק איסור תורה.

ה. צמח הגדל בתוך בית בעציץ שאינו נקוב

מותר לגדל בתוך עציץ נקוב הנמצא בתוך בית כי גידול במצע מנותק אסור רק מדברי חכמים לכן התירו לגדל כך
בתוך בית שספק אם קיים בו איסור שמיטה.

סיכום:

אסור לשתול בעציץ שאינו נקוב

אסור לשתול בתוך הבית

מותר לשתול כששני התנאים מתקיימים – העציץ לא נקוב והוא נמצא בתוך בית.

אסור	מותר	סוג העציץ
*		עציץ העשוי מחומר חדיר למים
*		עציץ נקוב במקום לא מקורה
*		עציץ מנוקב על גבי משטח שאינו חדיר למים במקום לא מקורה
*		עציץ מנוקב על גבי משטח חדיר למים
	*	עציץ מנוקב באוויר על גבי משטח שאינו חדיר למים
	*	עציץ לא מנוקב במקום מקורה
	*	עציץ מנוקב על גבי משטח שאינו חדיר למים
*		עציץ על אדן החלון, העלים סוככים על הקרקע
*		עציץ לא נקוב גדול מאוד
*		העציץ ייצוק לרצפת הבית
*		הצמחים גדלים באדמה שהונחה על הריצפה
	*	עציץ נקוב באוויר
	*	עציץ נקוב על הרצפה
	*	עציץ נקוב על גבי משטח חדיר למים

מהלך השיעור:

- דין הקוטף בשבת מעציץ נקוב – אסור מהתורה, ודין הקוטף מעציץ שאינו נקוב – אסור מדרבנן.
- השוואת דין עציץ מנותק בשמיטה לדין עציץ בשבת.
- משחק "מסלול עציצים" המלמד את הקריטריונים השונים של עציץ מנותק / שאינו מנותק מן הקרקע מבחינה הלכתית.
- סיכום הקריטריונים.
- לימוד הספק ההלכתי לגבי צמח הגדל בבית לעניין שמיטה.
- דין עציץ הגדל גם במנותק מן הקרקע וגם בתוך בית.
- משחק "התאמת זוגות" – של זוגות עציצים שאין איסור מלאכות שביעית חלים עליהם, ושל זוגות עציצים שיש לגביהם איסור מלאכות בשמיטה.
- סיכום דין עציץ הגדל גם במנותק מן הקרקע וגם בתוך בית.

הרחבה:

- א. לימוד המקורות של דין עציץ מנותק (מקורות מומלצים: מסכת דמאי פרק ה משנה י, מסכת ערלה פרק א משנה ב, מסכת כלאים פרק ז משנה ז, מסכת שבת פרק י משנה ו, מסכת עקצים פרק ב משנה י).
- ב. לימוד ההלכה ברמב"ם לגבי דין צמח בתוך בית (הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק י הלכה ט) והבאת הספק מהתלמוד הירושלמי (תלמוד ירושלמי ערלה פרק א סוף הלכה ב) בדברי רב יוחנן.
- ג. הצגת תמונות של מצבים שונים של עציצים (אדניות, בבית, בחוץ) ותרגול הלכות השונות שנלמדו.

קישורים שימושיים

[משחק לומדה - טיפול בעציצי גינה](#) ✓

[משחק לומדה - טיפול בעציצים בבית](#) ✓

[משחק - השקיית עציצים](#) ✓